

I. A lakóhely nevének, elhelyezkedésének, nagyságának vizsgálata.

1. A lakóhely neve **V é s e**. Az elnevezés eredetéről feljegyzéseink nincsenek. Az elnevezésben változás nem állott be, mert 1283-ban a községet IV. László király a **Véssey** család őseinek adományozta. Ez volt a család névadó községe és ezen a néven szerepel mind a mai napig.
2. Mint a történeti részben részletesen megtalálhatjuk, a község eredeti telephelye a most elhagyott temető területén volt. Valószínűleg azért települt itt, mert ez a rész kissé emelkedettebb terep, így településre nézve egészséges, és a régi időkben, amikor még az ivóvíz szükségletét nem kutakból, hanem természetes forrásokból, patakokból biztosították, e hely közelében azt is megtalálták, itt ered községünk egyetlen, ma is meglévő patakja. Az itt települt község a török időkben elpusztult, és a török uralom utáni időkben települt mai helyére. A község utcás falu. Utcaink kialakulását a természeti adottságok irányították. Így pl. a Petőfi u. egészséges lakhatást nyújtó dombhát irányát követte. A falu főutcája a már a török időkben is meglévő Nagykanizsa-Kaposvár közötti utvonalat követi.
3. A község területe a II. világháború előtt 5867 kat. hold volt. A Nagyatádi-féle földreform előtti időkben ennél lényegesen kisebb volt.
4. A lakóhely kapcsolata a járás székhelyével viszonylag jónak mondható, ugyanis a községen vezet keresztül a Nagykanizsa-Kaposvár közötti utvonál, melyen az autóbusszjáratok lehetővé teszik a Bőhonye vasútállomással való közvetlen kapcsolatot, onnan pedig a Somogy-szob-Balatonszentgyörgy közötti vasútvonalon könnyen elérhető Marcali, a járás központja. A megyesszékhellyel való kapcsolatot ugyancsak az említett út biztosítja, a rajta menetrendszerűen közlekedő autóbusszjáratok révén. Ugyanilyen jó a kapcsolat Nagykanissával. Az említett útvonalon közlekedő teherfuvar-járatok bekapcsolják a falut az országos és a megyei gazdasági vérkeringésbe.

II.

II. A lakóhely természeti földrajza

1. Felszín:

Községünk és határa jellegzetes része a Balaton és a Dráva között elterülő hullámos vidéknek. Földművelésre nagyon alkalmas. Somogy területét, benne községünk határát és a Pontusi vagy Pannoniai tenger lepte el, mely nem volt közönséges sósvízű tenger, hanem idővel kiáradt. A lerakódott rétegek csigái és kagylói félig vagy alig sós vizű, az ún. brachvizű tengerre utalnak.

A Pontudi tengerből községünk határában homok és agyag rétegek rakódtak le. A homok éles, össze-vissza rétegzett csillámokban gazdag igazi tengerparti homok. Ahatár homokja löszös keveredésű kőzetet egyáltalán nem találhatunk. // A tengerből leülepedett egyenletes homokos felszínt vízfolyások és főleg szélmarások tették egyenetlenné, hullámossá. A hullámok észak-déli irányúak. Lejtőik nagyon enyhék, sem közlekedésben, sem földművelésben akadályt nem képeznek. Községünk legmélyebben

fekvő területei a községtől északra fekvő un. Malomi-rét, valamint a vele szervesen összefüggő és tőle délkeletre fekvő Ághidlap-dűlő. A határ legmagasabb részei a községtől nyugatra húzódó, ugyancsak észak-déli irányú löszös homokhullámok: "Szülők-domb", Kishegy, Rigóhegy. Ez a vonulat mintegy válaszfalként szerepel. Ugyancsak meg kell említeni, hogy az őregek elbeszélése alapján a nyári viharfelhők rendszerint délnyugat és nyugati irányból a fölött a domborulat fölött szoktak összecsapni, itt szokott kialakulni a vihar magja hatalmas, szinte évenként megismétlődő jégviharzár. A községnek ez a határrésze szenved a legtöbbet a jégtől. Határunk annyira jellegzetesen hullámos vidék, hogy kimondottan csak mezősi területet rajta nem találhatunk. Tengerszint feletti magassága az evangélikus templom külsőbővénél elhelyezett jelzés szerint 334 m. A kelet-nyugat irányú lejtőkön lefutó esővíz munkájának nyomain három helyen mutatkoznak észrevehetően. Az egyik közvetlenül a falu északi szélén, ahol a víz mély horhót vájt, ma Gáber-horhónak /?/ nevezik. A horhón keresztül mezei közlekedő út vezet az un. Kenderfűdök felé. A másik ugyanilyen eredetű horhó a Merke felé vezető földutat szeli keresztül. Ez ismét mezei közlekedő útként szolgál. A harmadik a déli mesőn a Marton felé vezető utat kereszteli. Ugyancsak út vezet rajta keresztül. A ma élő emberek visszaemlékezése szerint 1938. márc. 28-án volt legutóbb földrengés, mely községünkben is jól érzékelhető volt. Falrepedéseket és néhány kémény leomlást eredményezett.

2. Az éghajlat

Somogy megyében kevés meteorológiai feljegyzés folyik. Nagy meteorológiai állomás egyedül a megye északkeleti sarkán, Városhidvégen van. Emért az éghajlatra a környező állomások: Keszthely, Nagykanizsa, Pécs, Városhidvég és Balatonfüred adataiból következtethetünk. Községünk évi közepes hőmérséklete 10,5 C fok. A januári középhőmérséklet átlag -1,4 C fok. A júniusi 21,7 C fok. Természetesen különbség van a dombtetők és a mélyedések között, mert a domború felszín mindig mérsékelt, a homorú felszín mindig szélsőségesebb hőmérsékletjára mutat. Lakóhelyünk hőmérsékletének ingadozása, változékonyasága, szélsőségei tekintetében alig különböznek az Alföldtől. Ez annyit jelent, hogy minden évben várhatjuk, hogy a leghidegebb hónapban -17 C fok, a legmelegebb hónapban 28,6 C fok lesz a hőmérséklet. Sokkal érdekesebb ezeknél a számadatoknál a csapadék eloszlásának kérdése. Erre vonatkozóan egészen pontos adataink vannak, mert csapadékmérő állomás községünkben is van. Évi csapadék átlagunk 700 mm. Az eső az év minden hónapjában más-más mennyiségben hull. Junius elején és október végén illetve november elején van az esőzés két maximuma és februárban a minimuma. Az októberi maximum a Földközi-tenger vidékét jellemzi és a nyári esőzés Közép- és Kelet Európát. Lakóhelyünk csapadék szempontjából tehát a Földközi tengeri és a Közép és Kelet európai csapadékjárás találkozásán fekszik. Uralkodó szélünk az északi és a nyugati. Az előbbi különösen a depressziók behatolása után sokott napokig fújni; ezért rendszerint jó idő jön utána. A nép főszélnek nevezi. A magányos fák legnagyobb részt meg vannak dőlve dél felé a szél tartósága és ereje következtében. Ez határunk legfontosabb alakító mestere, ez hordta le a homokot is a Balaton környékéről hozzánk. A másik uralkodó szél a nyugati, amely rendszeren a depressziókat kíséri vagy megelőzi, ezért esőt szokott hozni. A tartós eső és a viharok lakóhelyünk területén nyugatról szoktak jönni, ezért a földműves mindig a nyugati eget vizsgálja. A nyugati szél

uralmának az időszaka a nyár. Télen gyakori a kemény, hideg keleti szél, amelyre a nép azt mondja, "a hazájából fúj", mert tudja, hogy télen keleten nagy hidegek vannak. Lakóhelyünk éghajlatának egyéb vonásai megegyeznek az ország többi részének éghajlatával.

3. Vízrajz

Lakóhelyünk vízrajzilag nagyon szegény terület. Egyetlen patakja van, mely a Málóki-rét-nek nevezett határreszen ered és folyamában az E-D.-i irányu völgyet követi. A Zala-ba ömlik. Így a Zala, illetve a Balaton vízgyűjtő területéhez tartozik. Víz mennyisége annyira csekély, hogy a komoly nyári meleg és szárazságok beköszöntése idejétől az őszi esőzésekig csak alig vagy egyáltalán nincs víze. Gazdasági jelentősége nagyon csekély. Nyáreleji szárazságok idején kertek öntözésére használják, de mire a legnagyobb szükség lenne rá, víze teljesen elapad. A felszínnél már említettük határunk legmagasabb hullámát /Szőlőki-domb, Kishegy/, mely egyúttal határunkban vízválasztó vonalat képez. Tekintettel arra, hogy községünknek egyetlen erecskéje van, így a vízválasztó vonal sem bír különösebb jelentőséggel.

A Véséhez tartozó Merke-pusztától északkeletre van lakóhelyünk egyetlen állandóvízű állóvíze, a Dögüstő. Nevét a mellette levő, dögtemetőnek használt alacsony, kerek dombtól kapta. Alakja nagyjából kör alakú, átmérője kb. 100 m. Valószínűnek látszik, hogy valami kis fenékforrásból táplálkozik, annál is inkább, mert bele folyó tápláló ere nincs, és ennek ellenére a legfőbb nyárban sem szárad ki teljesen, bár víze ilyenkor megapad. Mint állandó víznek, meg van az állandó viziszármazás világa, minek jó tanyát biztosít a partjait gazdagon benövő nád és kaka. Leggyakoribb víz származása a tőkés kacska és a csörgőréce. Kivételes esetben vadludakkal is találkozhatunk a vízen. Nyári forróság idején közelben és nádszélben a fűnek és a vadnyulak.

Lakóhelyünk gazdasági életében fontos szerepet játszik a talajvíz. A község keleti része, az ún. Aghidlapi-dűlő skat szenved a magas állású talajvístól. Ez a terület a felszabadulás előtt a Wéssey-féle nagybirtok tartozéka volt. A nagybirtokos alagsóvezéssel igyekezett megjavítani. Később az alagsóvezést nem gondozták, ezért a mai időkben a talajvíz nagy károkat okoz ezen a területen. A vele szomszédos területen is olyan magas a talajvíz, hogy az itteni udvarok kutjai majdnem színültig vannak vízzel, a vízkiemelő szerkezet szinte feleslegessé válik, mert rövidnyelű horoggal, sőt sokszor pusztá kézzel is elérhető a kutak víze. Természetes, hogy az ilyen magas víz állású kutak nem adnak egészséges ivóvizet. A község más területein a kutak megfelelő mélységűek, vízszintjük a föld színétől átlagosan 7-8 m-re van. A kutak vízmélysége átlagosan 1,5 m körül mozog. Ezekben a kutakban egészséges víz van, bár jó tartalma nem kielégítő, ami miatt a gyermekeknek gyakori a struma /?/. Szerencsére nem nagyfokú. Ezért a felszabadulás után tervbe vették, hogy községünk a jó ivóvíz ellátás biztosítása céljából mélyfúrású kutat kap.

A vízrajz és benépesülés történetével a lakóhelyünk története c. fejezetben foglalkozunk részletesen. A fentebb már említett kis patakocska vizének felduzzasztásával két magánember készített halastavat, melynek mindegyike kb. 10 m átmérőjű. Így különösebb gazdasági jelentősége nincs. A nagybirtok idejében ugyancsak a patakocska a Malomi-réten, mely ugyancsak a nagybirtokos tulajdona volt, egy kis darálómalmot hajtattott, de mivel víze nagyon csekély idővel elhanyagolták és elpusztult.

4. Természetes növényzet és állatvilág

Községünk területe 5867 kat. holdra tehető. Ebből az 1950-es állapotnak megfelelően a természetes növénytakaró kb. 1400 kat.h. Öregek elbesszélése alapján községünk határának nagy részét erdő borította, mely a falu terjeszkedését erősen gátolta. Még 1950-ben is az összerületből 1079 kat. h. erdő volt. Legnagyobb erdő a Csöröd, a Málóki erdő és a Pörös-erdő. Az erdő terület napjainkra már 514 kat. holdra csökkent. Okát abban kell keresnünk, hogy a községhez tartozó erdők nagy részét államosították. /?/ Napjainkban pedig nagyfokú a kitermelés. Csaknem teljesen felszámolták a Pörös-erdőt, a Málóki nagy részét. Az új telepítések megindultak, de ütemük messze elmarad a kitermelt területek mögött.

Lakóhelyünk legelő tekintetében eléggé szegény, annak ellenére, hogy az újabb időkben 193 kat. h.-ról 747 kat. holdra emelkedett a legelő terület. Legelőink nincsenek kellőképpen gondozva, felverte őket a szederje, kiirtása nagy gondot jelent. A kevésbé hasznosítható terület nagysága eléri a 159 kat. holdat. Ezeknek nagy része a kiirtott erdők területén van, melyeket annyira felvert és belepett a "szedernye", hogy rajta áthatalni szinte lehetetlen.

Lakóhelyünk természetes növénytakarója jellegzetes dunántúli flóra. Vad-és gyomnövényekben leggazdagabb a Pörös-erdő környéke, valamint a Malomi-rét. Ezekben a területeken megtalálható a határunkban előforduló valamennyi gyom- és gyógynövény. Természetes növényzet tekintetében talán a Martoni határ mutatja a legszegényebb képet. Gyakrabban előforduló gyomnövények: Harasztok - legnagyobb mértékben a Felső-mező savanyú és homok talaján találhatók. Boglárkafélék - az egész határában megtalálhatók. Határunk jellegzetes boglárkaféléssége, mely kizárólag az iskolaudvarban, az iskola parkjában található, a koratavasz első növényei közé tartozó bogláros szellőrózsa. Az egyéb boglárkafélék közül a vetési boglárka és a hagyományos boglárka rétjeinken gazdagon díszlik kora tavasztól késő őszig. Mocsaras rétjeinken, valamint a vizes árokpartokon a tavasz első virágaként jelennek meg a salátaboglárka és a mocsári gólyahír. Rétjeink jellegzetes gyomnövénye a homoki pímő és a fehér pímő. Vastag kórógyökerükkel komoly károkat tesznek a rétek növénytakarójában. Pillangós gyomnövényeink közül meg kell említenünk a pici búkkönyt, a szennyes ledneket, mely a lóherékben és lucernásokban komoly károkat okoz. Utak mentén, árokparton mindenütt közönséges növényünk a sárga és a tarka koronafürt. Rétjeinken, és az iskola parkjában gyakran találkozunk a nagy pacsirtafüvel. Gabonaféléink között gyakran nő a tavasszi galaj és a vetési galaj. Mindkettő káros a vetések szempontjából. Útcai árokpartok mellett mindenütt megtalálható a farkas kutyatej és a mocsári kutyatej. Gyógynövényként is szokták használni. Rétjeinken, kertjeinkben gyakori kora tavasztól késő őszig a mesei aszály. Gyógynövényként is emlegetik. Utszéléket, kőgyepesedett udvarokat gazdagon lep el az apró kékvirágú vasfű, és az árvacsailán. A mentafajok közül a osobormenta és a vizi menta fordul elő. Rétjeink, legelőink gyakori gyomnövénye a kerek repkény. Fészkes növényeink közül leggyakoribb az orvosi székfű. A lakosság gyűjti és teaforogat készíti belőle, melyet megfázás esetén fogyasztanak. Vetésekben gyakori a kék buzavirág és a konkoly. Udvarok földjére szorosan lapul a kis száasszorszép. A régi bakszakáln és a gyermeklángfű rétjeinken mindenütt közönséges. A fekete imola és a régi imola leggazdagabb lelőhelye az iskolapark. Dűlőutjaink messzevirió növénye a kék virágú mesei katáng. Rétjeinken igen gyakoriak a különböző harangvirág-félék. A csattanó maszlag szemetlertakó helyeken, szennyes színű virágával mindenütt megtalálható.